

esmuc

ESCOLA SUPERIOR DE MÚSICA DE CATALUNYA

GENDER SOUNDS

SEGONA EDICIÓ

JORNADES

GÈNERE I ESTUDIS MUSICALS

16 I 17 DE MARÇ DE 2023

SALA D'ORQUESTRA

ESMUC

PROGRAMA

PROGRAMA

16/3 MATÍ

9h Obertura

9:30 Ponència marc

Mar Medinyà

Com tractar la història de la música amb perspectiva.

10h Sessió 1

Moderadora: Anna Costal i Fornells

Rolf Bäcker

Racexisme – Sobre la convergència d'estereotips ètnics i culturals amb els de gènere a les arts del s. XIX i la seva rellevància pel flamenco.

Anna Espejo

Repertori espanyol per a viola. Obres de compositores contemporànies.

Pep Gorgori

Reescrivint la biografia de la soprano Victoria de los Ángeles

Comunicació-actuació

Maëlys Robinne , soprano

Abel Iglesias Litran, piano

Dones dedicatàries.

Franz Liszt, "Oh quand je dors" (1842). Poema de Victor Hugo.

Claude Debussy, "Nuit d'étoiles", Claude Debussy (1880). Poema de Théodore de Banville.

Maurice Ravel, "Cinq chansons populaires grecques" (1906)

12h Sessió 2

Moderador: Rolf Bäcker

Montserrat Urpí-Cámara i Laia Castellvell Guijarro

El que no es veu no existeix: visibilització de les dones a la Biblioteca-CRAI de l'ESMUC.

Anna Costal i Fornells

Viquiprojecte Esmuc, 10 anys revertint el biaix de gènere a l'enciclopèdia lliure.

Pedro Ortiz, Irene Plass i Lucas Altaba

El Viquiprojecte Esmuc des de la visió de l'alumnat.

Marta Pintó

Experiències en la composició i el grup d'Equitat compositiva de l'Esmuc.

Comunicació-actuació

Ana Nicolás

Anónimo. Revisión de autorías desconocidas con perspectiva de género.

Performance "El Archivo del Recuerdo Anónimo".

16/3 TARDA

16h Taula d'experiència

Martina Agustí, Paula Espinet, Nina Moliner, Kalina Paz, Irene Urgell, Diana Valls i Sonia Vidal
Feminism is not for everybody. Una taula d'experiència des del Seminari de Musicologia.

17h Taula Rodona

Núria Sempere (Esmuc), Ester Vela (CMMB), Ana Maria Piera López (Conservatori de Granollers),
Maria Àngels Bronsoms (Conservatori de Girona)
Superar el biaix de gènere als estudis musicals: situació, polítiques, recursos, propostes, pràctiques.

18:30 Concert multifocal

Presenta: David Albet

Rocio Cano Valiño

Okno

Ariadna Alsina

Black sun

Eloisa Matheu i Ilaria Sartori

Aucelles

17/3 MATÍ

10h Sessió 3

Moderador: Marc Heilbron

Meritxell Lanau Mas, Helena Otero Correa, Berta Vidal Vila

IMPOSTORES: la màscara que ens acompanya (també) al llarg de la nostra carrera musical.

Irene Tineo

La creació de la intèrpret. Anàlisi de la socialització femenina en la interpretació pianística.

Laura Almiñana Mestres

El currículum ocult a l'aula d'instrument. Propostes de millora a partir del cas de l'acordió.

Natalia Sánchez Abad i Ana Legarreta Méndez

ESAS: Red de mujeres artistas y creadoras (País Vasco).

12h Sessió 4

Moderador: Gianni Ginesi

Sergi Nuñez

El paradigma de la masculinitat en el power metal de la dècada del 2010.

Julio Cesar Palacio

Sintetizador modular y masculinidad.

Alejandro Arribas

La música en les cruïlles identitàries: les cançons emblemàtiques en el col·lectiu queer valencià.

Pau Aguilera

Produint identitats amb autotune: estratègies per reescriure el subjecte a través de la veu.

Comunicació-actuació

Judit K.

SAFO.EXE / L'obra de safo desde la fi del món. Dissidència sonora i de gènere.

17/3 TARDA

16h Sessió 5

Moderadora: Sofia Martínez

Khaoula Elbacha

El nuevo papel de las mujeres en la cultura musical gnawa.

Àngels Bronsoms

Trencar el silenci, armar escàndol i rebel·lar-se: música i gènere a Espanya, 2018-2021.

María Jesús Castro

(Re)conversiones del género en el flamenco. Diferenciación entre la praxis y la teoría flamenca a través de casos particulares.

Pedro Jesús López Fernández

Gènere i conflicte a través de les cossieres de Montuïri del 1956.

Comunicació-actuació

Isabel Fèlix

Ser compositora, pianista i professora a la Barcelona del nou-cents: el cas de Margarida Orfila Tudurí (1889-1970).

Petit concert d'bres per a piano de Margarida Orfila Tudurí.

Petites Semblances Op. 24 ("Ofrena als meus fills")

I. Frederic.

II. Margarida.

III. Joan.

IV. Francisco.

V. Carme.

18h Cloenda

RESUMES

Mar Medinyà

Com tractar la història de la música amb perspectiva.

Totes sabem que les disciplines humanistes tenen un passat sovint masculí, blanc i occidental, i que, per tant, necessiten passar per la tintoreria amb certa urgència. La musicologia és una d'elles, i certament encara ha de rebre una bona sacsejada perquè la puguem considerar realment modernitzada. Aquelles que gosen endinsar-se en el món de la recerca musicològica i sobretot històrica de la música, topen amb un seguit de trampes que els dificulten la feina, ja que l'univers acadèmic amb el que es troben té una greu manca de referents que no siguin absolutament canònics, dit d'una altra manera, tan sols compta amb patrons masculins, blancs i occidentals. Quines alternatives tenim a l'hora d'estudiar, divulgar o escriure sobre la història de la música? Hi ha diverses maneres d'acostar-se a la història de la música, i tot i que la manca de material dificulta la tasca, hi ha un seguit de paràmetres que poden servir-nos a l'hora de crear un relat històric i estudiar-lo a fons.

La Mar Medinyà és historiadora de l'art especialitzada en música, amb un màster de Musicologia i més de 10 anys d'ensenyament musical en l'especialitat de violoncel. Des de fa uns anys es dedica a la difusió de la música des de diversos àmbits, és la creadora del podcast "L'orella furtiva", del qual n'és directora i locutora, és col·laboradora habitual de la revista Núvol i altres mitjans especialitzats en clàssica, i participa regularment en la tertúlia radiofònica de Catalunya Música "Músiques Empoderades". La seva implicació amb el món de la clàssica l'ha dut a organitzar diversos esdeveniments com les "Ressonàncies", la jornada anual dirigida i dedicada a les professionals de la clàssica; el "Follia Fest", considerat el primer festival de clàssica *underground* o el cicle de cambra "La Modesta" de Mataró.

Sessió 1

Rolf Bäker

Racexisme – Sobre la convergència d'estereotips ètnics i culturals amb els de gènere a les arts del s. XIX i la seva rellevància pel flamenco

El s. XIX és especialment productiu en la creació de caràcters femenins, especialment a la literatura i l'escenari, que segueixen exercint la seva influència fins avui dia. Al costat de personatges concrets, com ara Carmen, Esmeralda, Salomé i moltes altres més, s'hi troben també estereotips més abstractes, capaços d'aparèixer en figures diferents, com ara la diva, la femme fatale, la maîtresse, la concubina, l'odalisca, etc. Però el s. XIX també codifica, després de segles de contacte amb diferents cultures veïnes, una imatge de l'“Orient” que transcendeix (o millor dit, ignora) les diferències entre aquestes, tot generant un estereotip que perd cada cop més la relació amb una realitat documentable, i alhora és rebut i re-interpretat per les mateixes cultures que l'Occident caricaturitzava.

La present proposta pretén resumir algunes d'aquestes línies de construcció identitària, tot observant com convergeixen en figures com la gitana o la ballarina oriental, i com exerceixen una influència en la percepció de la dona al flamenco, i especialment la bailaora.

Rolf Bäker és professor a l'Escola Superior de Música de Catalunya.

Anna Espejo

Repertori espanyol per a viola. Obres de compositores contemporànies.

Durant aquests quatre anys d'estudis superiors, he interpretat algunes obres de repertori contemporani, com ara Pantonal (1998) de Joan Guinjoan o Partiels (1978) de Gérard Grisey, ambdues per a orquestra, però no he tingut l'oportunitat d'interpretar repertori a mode solístic o cambrístic. Segurament aquesta mancança ve determinada perquè, en els quatre anys d'estudis superiors, s'ha de cobrir un currículum d'obres canòniques i, com que el temps és limitat, no queda espai per a l'estudi d'obres contemporànies, especialment les que inclouen tècniques esteses. Per això, vaig pensar que el TFG podria cobrir aquest àmbit interpretatiu, és a dir, l'estudi d'obres contemporànies per a viola, on la viola és l'instrument principal. L'altra voluntat era poder interpretar obres de compositores, amb les quals pogués contactar per a entrevistar-les i treballar qüestions d'interpretació, expressió i altres paràmetres. A partir d'aquí vaig iniciar la cerca de compositores i els seus catàlegs d'obra. La voluntat era fer l'estudi de tres obres contemporànies les quals estiguessin ben distingides entre sí. Per això vaig decantar-me per Vórtex (2020) de Inés Badalo, Mikrop (2011) d'Elisabet Curbelo i Cinderella one more time (2011) de Diana Pérez

Custodio. Vórtex és una obra per viola sola, d'uns 10 minuts de duració, que conté una varietat de tècniques esteses les quals busquen portar al límit la sonoritat de l'instrument. Mikrop és una obra per viola i electrònica enregistrada, feta a partir de viola preenregistrada. Mikrop significa microbi en turc, paraula que usen àmpliament, sigui per expressar estima o d'una manera més agressiva. Cinderella one more time porta com a descripció "viola a cuatro manos" i es tracta d'una obra performativa, on dos violistes i un sol instrument dialoguen.

Anna Espejo i Fité, nascuda a Barcelona l'any 2000. Actualment sóc estudiant de 4t curs de interpretació CiC a l'Esmuc en l'especialitat de viola amb el professor Ashan Pillai.

Pep Gorgori

Reescriuint la biografia de la soprano Victoria de los Ángeles

Victoria de los Ángeles López García (Barcelona, 1923) va triomfar als principals escenaris del món, malgrat tenir-ho tot en contra. Aquesta ponència explica el procés de recerca per a l'elaboració de la nova biografia que se'n publicarà coincidint amb el centenari del seu naixement. Serà la primera que s'elabori havent pogut analitzar la seva documentació personal i professional, dipositada principalment a l'Arxiu Nacional de Catalunya, però parcialment dispersa en una vintena d'arxius més. En aquesta documentació, s'hi troben claus fonamentals per entendre la seva figura des d'una perspectiva nova i necessària, que inclou l'enfocament de gènere. Fins ara, les biografies de Victoria de los Ángeles han estat escrites basant-se en entrevistes amb la soprano i fins i tot amb el seu marit i mànager, Enrique Magriñá. Moltes, a més, han reproduït enfocaments i errors que apareixen ja en la publicada als anys 70 per Antonio Fernández Cid. Incorporar la perspectiva de gènere es primordial per entendre la figura de Victoria de los Ángeles en tota la seva dimensió, tenint presents aspectes com les relacions i models familiars en l'Espanya dels anys 20 i 30, la incipient educació igualitària a les escoles de Rosa Sensat en els anys 30, el contrast amb els valors de l'Espanya de postguerra, la pressió per la maternitat, la infertilitat, els avortaments, la dependència legal del marit, la infidelitat i la impossibilitat de divorciar-se. Cap d'aquests temes s'ha abordat ni tan sols tangencialment en les biografies fins ara publicades, i avui ens permeten no només conèixer millor la persona darrere de la figura pública, sinó també la societat que ens va precedir i de la qual en som, sovint de manera inconscient –cosa que ens porta a repetir errors– hereus.

Pep Gorgori és musicòleg i periodista especialitzat en música clàssica. Col·laborador de diversos mitjans de comunicació com RNE, ABC, Cadena SER i Revista Musical Catalana, actualment prepara la tesi doctoral sobre el grup Ars Musicae i el seu paper en l'inici de la interpretació amb criteris historicistes de la música antiga.

Comunicació-actuació

Maëlys Robinne, soprano

Abel Iglesias Litran, piano

"Oh quand je dors", Franz Liszt (1842)

Poema de Victor Hugo.

Aquest poema del Victor Hugo parla de tot l'amor que un home pot tenir per una dona. Ella es converteix en el seu univers.

"Nuit d'étoiles", Claude Debussy (1880)

Poema de Théodore de Banville.

El poema parla del sentiment de nostàlgia d'una dona que ha estimat en la seva vida, i que segueix el seu camí sola.

"Cinq chansons populaires grecques", Maurice Ravel (1906)

Poemes anònims, inspirats de cançons populars gregues.

Es pot escoltar tota la subtilitat d'una música molt moderna i molt tradicional a la vegada. Ravel dibuixa els contorns complexos d'una figura de dona que alterna amb la figura d'un home. Segon nosaltres, és una al·legoria del matrimoni.

Sessió 2

Montserrat Urpí-Cámara i Laia Castellvell Guijarro

El que no es veu no existeix: visibilització de les dones a la Biblioteca-CRAI de l'ESMUC.

La Biblioteca-CRAI de l'ESMUC vol construir i fomentar les dones músiques com a temàtica amb la visió d'esdevenir una biblioteca de referència en dones i música. Les accions dutes a terme pretenen visibilitzar la producció musical feta per dones, així com promoure i afavorir l'estudi i la investigació sobre les dones en totes les vessants de l'àmbit musical. Però per visualitzar la participació de les dones en l'àmbit de la música cal posar en valor la seva contribució i fomentar el seu empoderament com a protagonistes i creadores. Amb aquest objectiu, la Biblioteca-CRAI ha desenvolupat diferents accions al llarg dels últims anys: adquisicions de documents musicals creats, interpretats o referits a dones; canvi de la concepció del gènere en la classificació dels llibres; creació d'un catàleg de compositores; exposicions temàtiques i revisió del llenguatge de la web. S'expliquen cada una d'aquestes línies d'acció detallant les motivacions, els dubtes i les dificultats que s'han trobat i s'apuntaran les futures iniciatives de la Biblioteca-CRAI encaminades a la consolidació dels valors de la inclusió, la igualtat i la difusió de la creació musical femenina.

Anna Costal i Fornells

Viquiprojecte Esmuc, 10 anys revertint el biaix de gènere a l'enciclopèdia lliure

El curs 2013-2014 i gràcies l'experiència prèvia amb el Museu de la Música, Amical Wikimedia ens va animar a preparar un Viquiprojecte a l'Esmuc, és a dir, un projecte transversal amb l'objectiu d'incorporar continguts musicals a Viquipèdia. Al llarg d'aquests 10 anys hi han col·laborat professors de diversos departaments i moltíssims estudiants, i el resultat són més de 500 articles millorats o creats de nou i diversos enregistrament sonors incorporats a Wikimedia Commons. Una de les idees centrals del Viquiprojecte ha estat revertir el biaix de gènere, fer visibles les compositores i les intèrprets a l'enciclopèdia lliure.

Anna Costal i Fornells és professora a l'Escola Superior de Música de Catalunya.

Pedro Ortiz, Irene Plass i Lucas Altaba

El Viquiprojecte Esmuc des de la visió de l'alumnat

Pedro Ortiz, Irene Plass i Lucas Altaba, alumnes de composició de 2n curs a l'ESMUC

Som tres alumnes de composició que hem cursat l'assignatura d'Història de la Música dels segles XX i XXI i hem participat en el Viquiprojecte Esmuc. Parlarem de la nostra experiència com a

alumnes, sobre els beneficis i reptes que presenta aquest treball, i la contribució que suposa aquest projecte a visibilitzar les dones en el món de la música.

Marta Pintó

Experiències en la composició i el grup d'Equitat compositiva de l'Esmuc.

La lluita de dues dones per assolir la seva llibertat i dignitat com a persones va ser l'element generador que em va inspirar per escriure l'obra *Pany de cel*. La seva fortalesa, aquella que sorgeix de no sabem on, va ser l'impuls per escriure aquesta música per a cor a capella i dansa.

M'apassiona treballar en tot allò que busqui visibilitzar una injustícia. Per això, durant el curs 2018/2019 vam organitzar-nos uns quants estudiants del grau de composició a l'ESMUC per crear el Grup d'Equitat Compositiva de l'Esmuc que també té per objectiu la visibilització de les diferents identitats de gènere dins el camp de la composició. Explicaré els objectius i actuacions que s'han anat realitzant juntament amb la col·laboració de la Biblioteca de l'Esmuc i la importància que el Grup segueixi viu.

La Marta Pintó és compositora graduada a l'Escola Superior de Música de Catalunya, professora de piano i advocada. L'honestedat és, per ella, un valor essencial a l'hora d'escriure música. Cada composició li dóna l'oportunitat de donar vida a un espai sonor impulsat per la natura i experiències vitals colpidores. Li apassionen els projectes interdisciplinars, motiu pel qual és membre creadora del grup Laboratori Sonor. Membre fundadora del grup d'Equitat Compositiva de l'ESMUC que treballa per visibilitzar les diferents identitats de gènere dins el camp de la composició.

Ana Nicolás

Anónimo. Revisión de autorías desconocidas con perspectiva de género.

El repertorio anónimo recogido en los cancioneros de los siglos XV y XVI muestra una realidad de quien vivía en mujer mucho más compleja y rica que la descrita por los pensadores de la época. Este puede comenzar a erigirse como un lugar donde encontrar las voces silenciosas, y silenciadas, de las mujeres de nuestra historia. La «nueva musicología» defendida por Pilar Ramos utiliza la reconceptualización propuesta por las teorías filosóficas de finales del siglo XX, con el fin de hallar nuevas herramientas de investigación más allá de la revisión documental. En el ámbito nacional musicológico, el aislamiento generalizado con respecto a las corrientes intelectuales contemporáneas, junto con la influencia eclesiástica dentro de la musicología española, han supuesto una impermeabilización de esta a ciertos movimientos como el posmodernismo, el

feminismo o el deconstruccionismo. Frente al enfoque tradicional, la «nueva musicología» se alinea con la historiografía y musicología feministas para reivindicar la necesidad de analizar las categorías de autor, obra de arte, música o género así como su codificación a lo largo de la historia. Por lo tanto, no se trata tanto de crear una la Historia de la Música de las Mujeres, sino analizar el género como estructura que codifica los comportamientos humanos y los grupos sociales. La puesta en valor de formas alternativas de transmitir el conocimiento, como es el caso de la cultura oral, lleva a pensar a los musicólogos que quizá quienes vivieron en mujer habitaron muchos más espacios de los que clásicamente se les conceden. La invisibilización de quienes viven en mujer dentro de la literatura de la época convierte al repertorio anónimo, junto a la tratadística escrita a raíz de la Querella de las mujeres, en una ventana a cómo pudieron ser sus vidas y el entorno en el que se desarrollaron. Palabras clave: musicología feminista, mujeres músicas en los siglos XV y XVI, roles de las mujeres en la música antigua, antropocentrismo musicológico, género y poder, feminismo y música.

Performance

“El Archivo del Recuerdo Anónimo”

«El Archivo del Recuerdo Anónimo» es una composición que busca plantear preguntas en el público. Parte de la reflexión entorno a la interpretación de la música antigua y las problemáticas que esta supone. En ella la electrónica, creada a partir de grabaciones de piezas renacentistas, acompaña al intérprete-investigador que, a lo largo de la obra, va desentrañando cómo funciona esa música y qué hacer con esos objetos-instrumentos que se encuentra.

Por otro lado, el intérprete se presenta como un individuo anónimo. ¿Qué prejuicios tenemos hacia lo desconocido? ¿Quién puede ser este personaje? Son algunas de las preguntas que subyacen durante la ejecución de la pieza.

Ana Nicolás de Cabo, natural de Salamanca, graduada en Filosofía por la USAL y en Interpretación por la ESMUC. Ha sido ponente en el XVIII Seminario de Historia de la Filosofía Española e Iberoamericana organizado con motivo del 8º Centenario de la USAL siendo su artículo publicado en las actas del mismo. Actualmente está cursando el Máster de Interpretación e Investigación de la Música Antigua de la UAB con la ESMUC

Taula d'experiència

Martina Agustí, Paula Espinet, Nina Moliner, Kalina Paz, Irene Urgell, Diana Valls i Sonia Vidal
Feminism is not for everybody. Una taula d'experiència.

Al llarg de les últimes tres dècades, la musicologia s'ha anat impregnant dels discursos i idees del feminisme, donant lloc a treballs tan rellevants com *Feminine Endings*, de Susan McClary (1991). Aquesta proposta descriu el procés dut a terme per les estudiants de musicologia de l'Esmuc amb l'objectiu d'aprofundir en el nostre coneixement d'aquesta subdisciplina. L'assignatura de Seminari de Musicologia és un espai on treballar inquietuds que no tractem a la resta del nostre pla d'estudis, i durant el primer quadrimestre d'aquest curs ens hem centrat en el feminisme a partir d'una reflexió sobre la mancança de l'oferta educativa de l'Esmuc en aquest sentit. La nostra aproximació s'ha basat en lectures d'autors especialistes en feminisme i musicologia feminista que tracten el tema des de diferents perspectives, entre els quals destaquen bell hooks (2000), Joseph Kerman (2006) o Laura Viñuela (2004). Més enllà de les lectures i el debat que han suscitat, hem agrupat i relacionat aquests textos en tres grans temàtiques. D'una banda, el feminisme i les relacions interpersonals, que tracta temes com l'educació musical, la violència masclista, les relacions de parella, o els cànons de bellesa. D'altra banda, el feminisme i la societat, on hem treballat qüestions com la representació de les dones a les òperes de Verdi, la lluita de classes o les polítiques sexuals. I, per acabar, el feminisme i el cànon, que inclou estudis sobre el lloc de les dones al cànon de la música clàssica occidental i la seva presència al panorama musical actual. La nostra presentació a les jornades Gender Sounds consisteix en el que hem anomenat "taula d'experiència": una sessió més llarga que una ponència convencional, en què exposarem el nostre procés i un breu resum dels temes tractats, i obrirem un debat amb els assistents en què puguem intercanviar impressions i experiències.

Bibliografia

- Citron, M. (1990). "Gender, professionalism and the musical canon", *The Journal of Musicology*, Vol. 8, No. 1, pp. 102-117.
- Citron, M. (2007). "Women and the Western art canon: where are we now?", *Second Series*, Vol. 64, No. 2, pp. 209-215.
- hooks, b. (2000). *Feminism is for everybody. Passionate politics*. South End Press.
- Kerman, J. (2006). "Verdi and the undoing of women", *Cambridge Opera Journal*, Vol. 18, No. 1, pp. 21-31.
- McClary, S. (1991). *Feminine endings. Music, gender & sexuality*. University of Minnesota Press.
- McClary, S. (2021). "¿Sigue importando el género en los estudios de música?", a López-Peláez Casellas, M. P. (coord.). *Músicas Encontradas: Feminismo, género y queeridad*. Universidad de Jaén.

Viñuela, L. (2004). "Musicología y feminismo", a La perspectiva de género y la música popular. KRK Editorial.

Werner, A. (2019). "What does gender have to do with music, anyway? Mapping the relation between music and gender", Per Musi, No. 39, pp. 1-11.

Wieland Howe, S. (1998). "Reconstructing the History of Music Education from a Feminist Perspective" Indiana university press, Vol. 6, No. 2, pp. 96-106.

Taula rodona

Núria Sempere (Esmuc), Ester Vela (CMMB), Ana Maria Piera López (Conservatori de Granollers),
Maria Àngels Bronsoms (Conservatori de Girona)

Superar el biaix de gènere als estudis musicals: situació, polítiques, recursos, propostes, pràctiques.

Concert multifocal

Rocío Cano Valiño

Okno

Okno [2020] es una pieza electroacústica estéreo basada en un cuento de la escritora argentina Silvina Ocampo titulado Okno, el esclavo. En el cuento está presente la idea de qué es lo real y qué es lo ficticio. Asimismo, este describe la posibilidad que tenemos de inventar cosas mediante nuestra imaginación, ya sea mediante la vista o nuestra audición.

A través de esta pieza musical, la idea de lo imaginario se expresa en sonidos que pueden tener en sí mismos una connotación ya determinada - se construye entonces un sonido imaginario fuera del contexto original de cada elemento. Además, en la obra se utilizan grabaciones de sonidos realizados con máquinas [magnetophones], poniendo en cuestión la relación del ser humano con el automatismo. Se trata del límite en dónde la herramienta deja de tener entidad propia para convertirse en un elemento integrado en nosotros. ¿El hecho de haber manipulado la máquina no induce un comportamiento que es humano?

*[...] El ruido cambió de ritmo [...] que puedo imaginar. No hay nada que
imaginar. Todo está ahí, ante los ojos y el oído que escucha [...] Yo, en la
semioscuridad del cuarto, adivino las formas que me rodean [...]*

La pieza fue un encargo de Radio France y fue realizada en los estudios del Groupe de Recherches Musicales [GRM] en París, Francia. El estreno de la obra tuvo lugar el 14 de febrero de 2020 en el Festival Présences.

Ariadna Alsina Tarrés

Black Sun (2022-2023)

Black Sun és el nom danès donat a les formes sinuoses que ennegreixen el cel, produïdes per la dansa enigmàtica dels estornells (defensant-se d'un predador potser). La plasticitat i fluïdesa de certs comportaments de masses (animals o humans) poden resultar fascinants, embriagadors, i també aclaparadors. A Black Sun, entraran en joc textures, densitats, trajectòries, plans... proposant una immersió sonora en la poètica d'aquests núvols de moviments fluïts, construint una dramàturgia de l'espai on l'individu i la col·lectivitat alhora conflueixen i s'eviten.

Eloisa Matheu i Ilaria Sartori

Aucelles

Aucelles (o aus: elles) és una peça que reivindica el cant de les aus femelles.

Contràriament a creences difoses, el cant de les femelles es presenta a una gran quantitat d'espècies d'aus. Les aucelles canten: algunes fan d'eco o de contrapunt al cant de les seves parelles, altres canten soles el seu propi cant. Fins a temps recents el cant de les femelles era ben poc conegut. Amb el creixement dels estudis de gènere i de la bioacústica, s'han iniciat treballs de documentació enfocats als cants d'elles.

Aquesta peça, creada en ocasió de la segona edició de Gender Sounds, és un divertiment multifocal que desvela i combina una varietat de cants d'aus femelles de diferents espècies, enregistrades per diferents persones, en varis moments i a diverses parts del món.

Les autores, que col·laboren des d'una dècada en projectes de divulgació i creació en torn a l'escolta, el paisatge sonor i la bioacústica, aprofitant l'equipament sonor 3D de l'Esmuc, proposen una experiència d'escolta intensiva des de l'activisme de gènere i ornitològic.

Espècies: Black-throated Wren - Pheugopedius atrogularis; White-browed Robin-Chat - Cossypha heuglinii; Dicrurus ludwigii - Common Square-tailed Drongo; Grey Hornbill - Lophoceros nasutus; African Fish Eagle - Pigargo vocinglero_Haliaeetus vocifer; Alpine Accentor - Acentor alpino - Prunella collaris; Stripe-backed Antbird - Hormiguero estriado - Myrmorchilus strigilatus suspicax; House Wren - Chochín criollo - Troglodytes aedon musculus; Corn Crake - Guión de codornices - Crex crex; Northern Cardinal - Cardenal norteño - Cardinalis cardinalis; Bertoni's Antbird - Tiluchí colorado - Drymophila rubricollis; Dusky-tailed Antbird - Tiluchí estriado oriental - Drymophila malura; Ochre-rumped Antbird - Tiluchí culipardo - Drymophila ochropyga; Hainan Blue Flycatcher - Papamoscas de Hainan - Cyornis hainanus hainanus; Grey Antbird - Hormiguero gris - Cercomacra cinerascens iterata; Dusky Antbird - Hormiguero tirano - Cercomacroides tyrannina saturator; Willi's Antbird - Hormiguero de Willis - Cercomacroides laeta waimiri; Blackish Antbird - Hormiguero negruzco - Cercomacroides nigrescens approximans; Canyon Wren - Cucarachero barranquero - Catherpes mexicanus conspersus; House Wren - Chochín criollo - Troglodytes aedon; Bertoni's Antbird - Tiluchí colorado - Drymophila rubricollis; Greater Roadrunner - Correcaminos grande - Geococcyx californianus; Eurasian Eagle Owl - Búho real - Bubo bubo; Common Grasshopper Warbler - Buscarla pintoja - Locustella naevia; River Warbler - Buscarla fluvial - Locustella fluviatilis.

Autors enregistraments: Eloisa Matheu, Lars Adler Krogh, Paul Driver, Frank Lambert, Dan Lane, Sjoerd Mayer, Jeremy Minns, Magnus Hellström, Sean Ronayne, Andrew Spencer, Richard E. Webster, Stanislas Wroza.

Sessió 3

Meritxell Lanau Mas, Helena Otero Correa, Berta Vidal Vila

IMPOSTORES: la màscara que ens acompanya (també) al llarg de la nostra carrera musical.

Segons estudis recents, dos de cada tres dones han patit, pateixen o patiran en algun moment de la seva vida la Síndrome de la impostora. Dades molt elevades que fan que molt talent femení no doni fruit, empobrint tots els àmbits de la nostra societat. El terme "síndrome de la impostora" s'utilitza per designar l'experiència interna que pateixen les dones que, malgrat l'evidència objectiva d'èxits (acadèmics, professionals i/o personals), experimenten la creença que són frauds intel·lectuals, que no són realment brillants i que han enganyat a qualsevol persona que pensi el contrari, tement ser descobertes i reconegudes com a farsants i impostores, comportant ansietat psicològica i malestar. Les estructures patriarcal i els estereotips de gènere que les dones introjecten en les seves personalitats, la falta de referents i l'androcentrisme i sexisme constant en molts camps, són el caldo de cultiu idoni perquè es pugui desenvolupar aquesta síndrome, especialment en les dones. Sentir-se impostora és una màscara que porten moltes dones, obstaculitzant el seu procés en moltes branques de les seves vides. El projecte Impostores (vegeu explicació completa més avall) neix de posar consciència col·lectiva sobre aquest fet, d'investigar acadèmicament sobre el tema i de manera vivencial en els nostres recorreguts al món de l'art i de la música en concret, per fer-ne difusió. Conèixer què la síndrome, les seves característiques, les seves conseqüències, com detectar-lo i prevenir-lo és el punt de partida i també el punt al que volem arribar amb aquest projecte. Amb aquesta ponència, a part de fer divulgació sobre el fenomen, volem impulsar i generar espais de debat on les vivències de les dones siguin al centre; comptant com a marc referencial la música i com a mitjà transformador de la societat volem crear un espai de reflexió segur i sense judici. Impostores som totes aquelles que les nostres pors ens limiten.

Impostores neix el 2021 de la necessitat vital d'unir les nostres passions: la música, el feminisme i l'art, juntament amb la nostra gran i molesta companya de viatge, la Síndrome de la Impostora. Com a dones feministes i artistes, intèrprets i pedagogues, les qüestions relacionades amb la perspectiva del gènere i la construcció del sistema patriarcal, han estat sempre una font d'interès i qüestionament personal, fet que ens ha portat a introduir-nos en el món acadèmic i cursar el Màster d'Estudis de Dona, Gènere i Ciutadania a la Universitat de Barcelona. Guanyador de la Beca Barcelona Crea 2021, Impostores és un espai segur, un espai de creació per artistes dones, un espai on poder explorar, investigar, crear i florir, fugint de les autolimitacions de la nostra ment. Impostores, ha estat creat per ser una companyia gestant de diferents iniciatives relacionades en visibilitzar la veu, les desigualtats i la vida diària de les dones mitjançant l'art, i en especial la música. Impostores es divideix en dos vessants: la investigació acadèmica, per una banda, i la investigació personal i col·lectiva de les experiències artístiques de les dones per l'altre. La primera

lavor d'aquest projecte interdisciplinari consisteix en la creació de diverses peces musicals i literàries que expressin les realitats de les dones. Mitjançant la xarxa de col·lectius feministes, entitats de dones, centres cívics i espais d'art, el projecte pretén promoure tallers, xarrades i ponències sobre la Síndrome de la impostora per veure el pols i absorbir les múltiples realitats de les dones, nodrint-nos d'una visió més ampla a l'hora d'escriure de crear de l'espectacle. Com estudiants de Màster de Gènere, Dones i Ciutadania i especialitzades en coeducació, entenem la importància de treballar i reflexionar sobre els temes, sobretot els invisibles, que oprimeixen a les dones. Entenem que fer-ho a través de la música -o qualsevol expressió artística- ajuda a que aquestes reflexions i integracions arribin a llocs més íntims i amagats. Per aquesta raó el projecte Impostores pretén portar a terme tallers de formació i reflexió en centres educatius, escoles de música i Conservatoris d'arreu del territori, contribuint pas a pas a la transformació de la nostra societat.

Irene Tineo

La creació de la intèrpret. Anàlisi de la socialització femenina en la interpretació pianística.

L'objecte d'aquesta ponència és exposar un treball d'investigació en fase inicial que gira entorn de la socialització de gènere en la interpretació pianística. És sabut que la dualitat masculí-femení ha implicat sempre una superioritat d'aquesta primera categoria sobre la segona. En l'actualitat, s'assumeix que vivim en una societat formalment igualitària, on homes i dones tenim les mateixes oportunitats. Però la realitat és que les distintes socialitzacions de gènere, femenines i masculines, continuen perpetuant les desigualtats entre l'home i la dona. Alguns valors associats a la masculinitat (entre d'altres, l'obertura a allò públic, el lideratge, l'assertivitat, la competitivitat) són necessaris per desenvolupar amb èxit una activitat professional, i, les dones, educades dota l'arquetip de la feminitat (que inclou la reclusió a l'àmbit privat, la submissió, la passivitat, l'abnegació, la responsabilitat i la cura dels altres...), no hi han tingut accés. Aquests atributs típicament masculins són també necessaris per a la interpretació pianística, i a les dones, encara avui en dia, no se'ns transmeten de la mateixa manera que als homes. Per tant, les estudiants de piano no estem en les mateixes condicions que els nostres companys i ens resulta més difícil assolir una carrera pianística exitosa. Aquesta investigació s'enfocarà, doncs, en evidenciar aquestes diferències en l'educació i socialització i en entendre com ens afecten com a intèrprets. La investigació espera corroborar la següent hipòtesi: els atributs associats a la feminitat disminueixen la probabilitat de desenvolupar una carrera exitosa com a intèrpret pianística. Per a fer-ho, caldrà acotar els atributs de la feminitat i la masculinitat i comparar-los amb l'arquetip d'intèrpret de piano. La investigació es basarà en les idees exposades en la teoria feminista desenvolupada per Ana de Miguel i Celia Amorós¹ i s'utilitzaran metodologies de recerca com qüestionaris, històries de vida, discussions en grups focals i autoetnografia.

La Irene Tineo Peiró és una pianista barcelonina formada a l'Esmuc sota el mestratge de Vladislav Bronevetsky i Jordi Camell. Actualment cursa un màster d'interpretació a la mateixa escola i treballa com a professora de piano i llenguatge musical, alhora que ho compagina amb un gran interès per les qüestions relacionades amb la teoria feminista i el paper que juga el gènere dins el món musical.

Laura Almiñana Mestres

El currículum ocult a l'aula d'instrument. Propostes de millora a partir del cas de l'acordió.

El biaix de gènere es perpetua, en gran manera, a través del currículum ocult de l'educació musical amb normes, valors, costums o creences sense una intencionalitat explícita per part dels docents. Per aquest motiu, és essencial la reflexió sobre el nostre discurs i hàbits adquirits. A mode de cas pràctic, considerarem quina és la posició que han ocupat les compositores a l'aula d'acordió. El fet de que grans obres del repertori original per acordió hagin estat composades per dones ha aconseguit minvar el biaix de gènere. Que no s'hagi produït una separació per gènere alhora de determinar quines són les obres insignes de l'instrument és un aspecte rellevant, i que hauria de ser extrapolable a tots els instruments. La falta de difusió d'aquest repertori en el context de la música clàssica pot atribuir-se a una qüestió de gènere, la manca de programació d'obres de compositores, però també a la invisibilització de l'acordió en les sales de concerts de música clàssica. Aquesta doble discriminació, aporta conseqüències negatives perquè els alumnes d'acordió no són conscients d'aquesta realitat i a més no es dona l'oportunitat de que el públic pugui escoltar aquestes obres de gran valor, composades per dones i que són l'emblema del repertori acordionístic. El biaix de gènere persisteix a l'aula d'instrument perquè fins que l'alumnat no arriba a cursar uns estudis superiors no coneix i accedeix a aquest repertori. Per tant, el marge de millora és substancial. Una proposta a considerar seria la possibilitat d'obrir la nostra mirada i incloure obres de compositores prèvies a la invenció de l'instrument i impulsar la nova creació d'obres que s'adaptin a tots els graus d'aprenentatge. Aprendre de diferents estils a partir d'adaptacions i arranjaments sense biaixos de gènere.

Laura Almiñana Mestres, va néixer a Barcelona el 1999. Actualment està finalitzant els seus estudis de pedagogia a l'ESMUC en l'especialitat d'acordió. Reivindica el rol de l'acordió en el panorama musical actual i s'interessa per la investigació musical.

Natalia Sánchez Abad i Ane Legarreta
ESAS: Red de mujeres artistas y creadoras

ESAS Red de Mujeres Artistas y Creadoras se crea el 8 de marzo de 2021 en el País Vasco como iniciativa que apuesta por dar visibilidad en el ámbito cultural a mujeres referentes en la música clásica. Su objetivo es generar un espacio de interacción propio para todas ellas, tejiendo una red inclusiva en la que desarrollar proyectos multidisciplinares. Uno de los valores primordiales de la asociación es el componente social, creando un punto de encuentro entre personas que comparten un interés artístico, independientemente de su condición y procedencia. La actividad de ESAS parte de que el papel de la mujer en la música clásica está representado por un bajo porcentaje. El techo de cristal que las mujeres encuentran en este sector para avanzar en su trayectoria profesional resulta más tangible que invisible. Como asociación profesional ESAS realiza acciones positivas dentro del sector. Ha efectuado actuaciones en salas como BBKKuna; Muxikebarri- ciclo MMusika-; Sormene - gestión de espacio cultural de creación femenina-; Bilborock - ciclo EguHaztenak - en colaboración con el Ayuntamiento de Bilbao y la D.FB. Asimismo, ha participado en la mesa por la igualdad en la música promovida por el Gobierno Vasco, en la mesa redonda celebrada en Musikene- 8M y el congreso ROCE. ESAS trabajan por generar conciencia desde la base, estando presente en el ámbito académico e integrando a jóvenes en formación en sus proyectos, estableciendo convenios de colaboración con centros educativos del entorno. Cada acción genera conciencia y está más cerca la igualdad. Pequeñas (re)acciones de valor que tambalean las bases normalizadas y que hacen que "juntas suenen más". Como último hito, dentro del congreso Emakumeak organizado por el departamento de igualdad de la Diputación Foral de Bizkaia, han puesto sobre el escenario una orquesta femenina, siempre velando por la excelencia musical.

Ane Legarreta: Directora de Orquesta, asistente de la ABAO y EGO y titular de diversas bandas del P.V

Nekane Díaz Helguera: Violinista y especialista en comunicación musical e interculturalidad.
Producción y comunicación de la Sociedad Coral de Bilbao.

Natalia Sánchez Abad: Flautista y especialista en mediación, comunicación y difusión musical.
Profesora asociada de la UPV e intérprete-flautista.

Sessió 4

Sergi Nuñez

El paradigma de la masculinitat en el power metal de la dècada del 2010.

Aquest treball se centra en l'estudi del paradigma de la masculinitat en l'escena del power metal de la dècada del 2010. Prenent el cas de les bandes Sabaton, Gloryhammer i Twilight Force, he analitzat un videoclip de cada formació per a observar com es configura la masculinitat. A partir de l'estructura de cada cançó, s'ha estructurat les diferents parts que conformen cada videoclip, els múltiples estrats que els conformen i s'ha analitzat diferents paràmetres com ara la gestualitat o els elements plàstics, a més de la lletra de la cançó. Les tendències transversals en els tres casos mostren com la construcció d'un imaginari allunyat de la realitat mundana i la centralitat d'un heroi home consoliden la formació de grups exclusivament masculins, el poder polític, la jerarquia i la territorialitat. Partint dels tipus de masculinitats de R.W. Connell, també he pogut esbrinar la masculinitat còmplice que hi ha en els integrants d'aquestes bandes per a construir el seu relat artístic. A més, la comunicació també buscarà incidir en les mancances de la investigació i en els possibles aspectes, procediments, metodologies o plantejaments generals que podrien ser millorats.

Sergi Núñez (Barcelona, 2000) és graduat en musicologia per l'Escola Superior de Música de Catalunya. Els seus interessos se centren principalment en l'àmbit de les músiques pop-rock, particularment pel metal, i actualment és redactor a la revista de pop-rock Enderrock i a la revista 440Clàssica&Jazz.

Julio Cesar Palacio

Sintetizador modular y masculinidad .

El Sintetizador Modular en su formato Eurorack ha tenido durante la última década una presencia muy importante en la música electrónica y en la composición musical en general.

En 2013, un artista sonoro y compositor de Barcelona, abrió la primera tienda dedicada exclusivamente a este instrumento: Knob Shop (2013-2019). Julio César Palacio nos hablará de su experiencia durante esos 6 años dentro de una escena local efervescente que, sin embargo, se caracterizó por una abrumadora presencia masculina.

Los tiempos han cambiado, y el Modular es un instrumento que sigue muy presente y que ha podido expandir el uso a una comunidad mucho más amplia, diversa e inclusiva.

En charla, nos introduce en el mundo del Sintetizador Modular y su evolución (desde la perspectiva de género), a través de referencias históricas y una visión de la escena local, para llegar

a su posición en la actualidad.

Julio César Palacio es un artista sonoro y compositor de música experimental de Barcelona. Además de su trabajo como artista, en 2013 Julio y casi como un proyecto de exploración sonora, abrió la que sería la primera tienda en Barcelona (y en España) dedicada a los Sintetizadores Modulares Eurorack. La tienda se llamó Knob Shop, y aunque empezó de una forma muy modesta, se convirtió rápidamente en un éxito, y fue uno de los pilares de una escena de experimentación sonora que empezaba en la ciudad.

Dentro de este mundo del Modular, además de la tienda, de dar conciertos, charlas y talleres, Julio fue Co-Director del Modular Day (Festival de Modulares de Barcelona).

Alejandro Arribas

La música en les cruïlles identitàries: les cançons emblemàtiques en el col·lectiu queer valencià.

La música en les cruïlles identitàries: les cançons emblemàtiques en el col·lectiu queer valencià
Com intersecten el fet queer i la producció musical feta en valencià dins el territori del País Valencià? En aquesta presentació es cercaran respostes temptatives a aquesta pregunta fent una radiografia del panorama de la música urbana valenciana i en llengua pròpia mitjançant el desplegament de dos ítems ben marcats: per una banda, els circuits i estructures que fan possible la producció de música en llengua pròpia al territori valencià, i que inclouen esdeveniments, moviments associatius i comunicacions digitals, entre d'altres; i per altra banda, els circuits de socialització queer del mateix territori, que inclouran tant els aspectes enfocats a l'oci com a l'activisme polític. L'objectiu primerenc serà, per tant, cercar lligams entre aquestes dos categories que habitualment s'han considerat estanques i evidenciar que hi ha una realitat musical, la de les persones queer valencianoparlants o identitàriament identificades com a valencianes, que ha quedat sovint fora de l'esguard acadèmic. Per assolir aquesta fita es plantejarà un marc d'anàlisi vertebrat mitjançant la introducció del concepte etnomusicològic de cançó emblemàtica, que ens donarà unes eines d'estudi que permetran començar a aplicar lectures queer a músiques urbanes valencianes tot destriant els elements que generen una apropiació del discurs de dites músiques per part de les dissidències del sistema sexe-gènere. Així, i després de fer una tria acurada entre els diferents artistes i veus del panorama valencià actual, s'escollirà una sèrie de temes que es consideraran idonis per ser llegits com a cançons emblemàtiques dins el moviment queer valencià en base a una sèrie de característiques líriques, sonores i temàtiques específiques que permetran justificar dita lectura. D'aquesta manera s'intentarà establir uns primers ponts entre la identitat valenciana i la queer en un territori, el valencià, que precisament per la seua idiosincràsia de perifèria i minoria cultural es presta a ser considerat des del paradigma de la interseccionalitat.

Alejandro Arribas (Vila-real, 2000) és graduat en Musicologia per la UAB i des de la seua posició d'home queer s'ha vingut centrant en l'estudi de les relacions entre el fet queer i la llengua valenciana en l'àmbit musical. Actualment estudia un màster en Construcció i Representació d'Identitats Culturals a la UB, on està aprofundint en aquesta línia de recerca, a més de participar com a cantaire en diversos projectes musicals.

Pau Aguilera

Produint identitats amb autotune: estratègies per reescriure el subjecte a través de la veu.

En un present social en què la identitat comença ha adquirit un rol central, la música s'ha convertit en un mitjà idoni per a l'experimentació amb aquesta. Alguns aspectes que poden intervenir en aquest procés tenen a veure amb la performance des del punt de vista estètic, des dels visuals i la posada en escena fins a l'adscripció per part dels artistes a certes tendències culturals com la moda alternativa o l'ús de prostètics per mimetitzar els seus cossos amb els avatar virtuals, característic d'escenes com la PC Music (Tsai Tseng, 2019). Tanmateix, un element que cal continuar investigant és la veu, especialment en un context en què les tecnologies i l'autoproducció estan fomentant noves dinàmiques en la producció musical. Com menciona Connell, "la veu no és tant una cosa que existeix, sinó una cosa que esdevé" (2000). Com el mateix autor planteja, podem entendre la veu com un element que articula identitats subjectes a una interpretació cultural (i generalment binària) de les mateixes. D'aquesta manera, la veu es converteix en una mascarada, en un personatge en sí mateix o, com proposa Auslander (2021), en una 'persona musical'. És per això que la meua proposta té per objectiu entendre els processos de reformulació de les identitats a través de les tecnologies del so, en particular de l'ús d'AutoTune. Així, argumentaré que, gràcies a les eines de distorsió de la veu en el procés creatiu de producció i postproducció, sorgeixen noves estratègies que ens permeten repensar els constructes de gènere fora d'un model binari per reescriure el subjecte a través de la veu (García Manso & Silva, 2016). Per tal de comprendre aquests processos, presentaré una anàlisi d'algunes de les cançons de Luna Ki, artista queer reconeguda per un so que barreja la producció típica de l'Hyperpop (bases electròniques amb una veu carregada d'AutoTune) amb altres sonoritats com el reguetón. Els temes Tu Tumba (raw), Dispara i Toke Manga suggereixen tres contextos en què les tecnologies de la veu operen de maneres diferents, que em permetran oferir una mirada panoràmica als nous models de producció musical i com aquests poden convertir-se en un mitjà clau per reinterpretar el subjecte fora del model binari.

Referències

Auslander, Philip. In Concert. Performing musical persona. Ann Arbor: University of Michigan Press, 2021.

Connor, Steven. *Dumbstruck-A Cultural history of ventriloquism*. Oxford: Oxford, University Press, 2000.

García Manso, Almudena; Artenira da Silva Silva. "¿ Normas y géneros?: performatividad en Judith Butler y la teoría ciberfeminista." *Revista Latina de Sociología*, vol. 6, n.2, pp. 76- 115, 2016.

Tsai Tseng, Chenta. *Arroz tres delicias. Sexo, raza y género*. Madrid: Plan B, 2019. BIOGRAFIA:

Pau Aguilera és investigadora predoctoral a la Universitat Autònoma de Barcelona. Després d'haver estudiat el fenomen del trap durant el màster en Literatura Comparada, ara es centra en una tesi sobre les pràctiques musicals online i l'exploració de les identitats no binàries.

Comunicació-actuació

Judit K.

SAFO.EXE / L'obra de safo desde la fi del món. Dissidència sonora i de gènere.

Judit K. presenta Safo.exe; un exercici de descontextualització dels fragments que conservem de la poeta de Lesbos. Judit K. porta els textos de la poeta a la distopia *cyberpunk* per barrejar alló vital, floral, fresc, humà amb alló industrial, apocalíptic, sintètic, mort.

A més d'un relat distòpic, l'obra és una abraçada desde la dissidència a la bellesa inspiradora dels poemes de Safo, conduïts en aquesta ocasió per terrenys musicalment alternatius i plens de contrastos.

Sessió 5

Khaoula Elbacha

El nuevo papel de las mujeres en la cultura musical gnawa.

Entrar en el mundo gnawa no es fácil: requiere gran esfuerzo y paciencia, sobre todo para las mujeres. A lo largo de los siglos, las mujeres nunca han tenido los mismos derechos que los hombres para dedicarse libremente a sus aficiones, especialmente en la sociedad africana y árabe. Sin embargo, como se explicará en esta comunicación, gracias a una nueva generación de mujeres gnawi, en la contemporaneidad se está produciendo un cambio importante. Tradicionalmente, la mujer gnawi sólo podía ser m'qadma ("bruja" u oficiante del ritual terapéutico conocido como lila), ayudante o invitada. Nunca se había visto a una mujer tocando el guembri en el escenario o cubriendo el papel de maalama (maestra, guembri y voz solista) o koyo (karkabas y coro), hasta nuestra época. Hoy en día, tanto en Marruecos como en Europa, crece el número de mujeres que cantan y tocan públicamente los instrumentos tradicionales gnawa. Entre ellas, vale destacar la maalama Asmaa Hamzaoui, cantante, intérprete de guembri y leader del grupo todo en femenino para el cual -en hermosa complicidad con su padre maalam Rachid Hamzaoui y de su madre Kulthum eligió el nombre "Hijas de Timbuktu" que alude a los orígenes del arte gnawi en los esclavos de África subsahariana. Más allá de su carrera internacional en los escenarios, Asmaa es una de las embajadoras más jóvenes de Ahl al-Hal alGnawi al-Malghaz, un título espiritual que se otorga a quienes se especializan en esta música. El papel de Asmaa en la renovación del papel de la mujer en la música gnawa será explicado desde la experiencia directa de su koyo Khaoula, afincada en Barcelona.

Khaoula Elbacha (Marrakech, 1998) es licenciada en periodismo en ISJC Casablanca, vino en España en 2020 para estudiar y está actualmente cursando el máster en post-producción audiovisual en la Universidad Abat Oliba CEU. Aficionada a la música gnawa desde pequeña, recientemente ha entrado a formar parte del grupo Asmâa Hamzaoui & Bnat Timbouktou.

Angels Bronsoms

Trencar el silenci, armar escàndol i rebel·lar-se: música i gènere a Espanya, 2018-2021.

Les qüestions de gènere en relació amb la música contemporània i dins de l'escena artística són un tema d'investigació d'interès creixent. Aquest estudi se centra en les estratègies adoptades per les dones per a resistir les desigualtats de gènere en la indústria musical tenint en compte tant les polítiques culturals que les continuen discriminant com les condicions imposades per la pandèmia de la COVID-19. Les dades aquí considerades han sigut extretes de 40 entrevistes

radiofòniques emeses durant la temporada 2018 -2019 en Ràdio Nacional d'Espanya, Ràdio 4. Es va fer una segona ronda d'entrevistes la primavera de 2021 en el context post-COVID-19, per correu o de manera telefònica. Les entrevistes es van organitzar en tres categories analítiques dissenyades per a proporcionar detalls sobre temes com la professió, el prestigi i el reconeixement de les creacions o produccions musicals de les dones, i com la seua representació ha sigut retratada pels mitjans i/o pel públic. Els resultats van proporcionar algunes troballes rellevants sobre les oportunitats i carreres a les quals podrien accedir les dones. Encara que les arts i la cultura sovint es veuen com a mons de dones, molts sectors estan impregnats d'inconvenients acumulatius que inclouen estereotips de gènere, dificultats per a conciliar el treball i la vida familiar, cosificació i assetjament sexual. La informació obtinguda en aquest treball està en línia amb les respostes pròpies d'aquestes dones: «Com més lluito, més viva em sento!», «I si les dones tingueren el poder?» i «Mai més a vint peus de l'estrellat».

Angels és Doctora en Periodisme i Ciències de la Comunicació (UAB), M.A Gènere i Comunicació (UAB), M.A Fashion Retail and Luxury Management (GBSB). Te formació en Musicologia Feminista (Universidad Rioja), Idees Capitals del Pensament Polític Feminista (UAB) i compta amb més de 30 anys d'experiència en mitjans de comunicació. La seva recerca actual es centra en la herstory de les dones en la música.

María Jesús Castro

(Re)conversiones del género en el flamenco. Diferenciación entre la praxis y la teoría flamenca a través de casos particulares.

Los estudios de género en la investigación flamencológica están teniendo un cierto reconocimiento en la comunidad flamenca contribuyendo a deconstruir los estereotipos de género tradicionalmente narrados a través de una hermenéutica muy masculinizada. Por el contrario, la práctica musical representa con una mayor intensidad los nuevos roles femeninos transgresores que las artistas flamencas están adoptando. En esta comunicación identificaremos la diferenciación existente en relación al género entre la praxis y la teoría del flamenco, analizando casos particulares de cantaoras, como Rocío Márquez o Rosalía, de bailaoras, como Rocío Molina y de tocaoras, como Antonia Jiménez, e intentaremos responder a las preguntas sobre cuáles son las estrategias que utilizan estas mujeres para enfrentarse al discurso hegemónico masculino, viendo las diferentes resistencias que cada una de ellas tienen en sus ámbitos respectivos, ya que la oposición a la presencia femenina no se realiza por un igual en las distintas manifestaciones del flamenco, es decir, en el cante, el baile o la interpretación guitarrística.

Bibliografía de referencia:

BOURDIEU, Pierre. La dominación masculina. Barcelona: Anagrama, 2002. ISBN 978-84-339-0589-5.

CABRAL DOMÍNGUEZ, Miguelina. La 'identidad' de la mujer en el arte flamenco: estética musical y procesos de comunicación. Sevilla: Signatura, 2008.

CRUCES ROLDÁN, Cristina y SABUCO CANTÓ, Assumpta. "La música y el género: cuestionando la creatividad musical", Demófilo. Revista de cultura tradicional. 2005b. 4 (40), pp. 67-84.

CHUSE, Loren. The Cantaoras. Music, Gender and Identity in Flamenco Song. New York & London: Routledge, 2003.

María Jesús Castro és professora convidada del Màster de Flamenc de la ESMUC i professora titular del Conservatorio del Liceu. Dins dels seus àmbits teòrics d'investigació, destaquen la flamencologia, el flamenc a Catalunya i els estudis de gènere al flamenc.

(<http://mariajesuscastro.com>)

Pedro Jesús López Fernández

Gènere i conflicte a través de les cossieres de Montuïri del 1956.

Montuïri, Mallorca, és un dels pobles de l'illa que encara no ha incorporat la figura de la dona a una de les seves manifestacions culturals més significatives: el ball dels cossiers. El testimoni d'una colla de dones cossieres format l'any 1956 desmunta la idea que 'sempre s'ha fet així'. La seva participació a la final d'un concurs de Coros y Danzas organitzada a Madrid per la Sección Femenina, així com la seva resta d'actuacions a la vila i altres locals, suposen un fet insòlit pels montuïrers que va més enllà de la descontextualització i folklorització d'aquestes danses. A través de l'anàlisi d'aquest fet, s'observa la transformació i els canvis sobre l'impacte inicial que exerceix aquest grup de dones al poble, que en un principi no respon a una intenció feminista. Les cossieres de Montuïri serveixen d'exemple de com la cultura és flexible i capaç d'adaptar-se a necessitats diferents. De la mateixa manera, ens ajuda a entendre la manera amb què processos com la patrimonialització han afectat a la forma d'entendre i relacionar-se amb aquesta mostra de cultura popular, fins al punt de no tornar a comptar mai més amb la participació femenina dins el context dels cossiers. Les cossieres del 56, doncs, són tan sols un exemple fugaç i sense gairebé continuïtat de recontextualització d'unes pràctiques culturals que avui dia segueixen reduïdes només a un sector de la població. Per tot això, no les podem deixar de relacionar amb les reivindicacions i necessitats actuals.

Pedro J. López, neix a Montuïri, Mallorca, l'any 2000. És estudiant del darrer curs del grau de Musicologia al Conservatori Superior de Música de les Illes Balears. Durant el seu procés acadèmic

ha desenvolupat el seu interès el voltant d'àmbits com el gènere i el turisme dins la música popular.

Comunicació-actuació

Isabel Fèlix

Ser compositora, pianista i professora a la Barcelona del nou-cents: el cas de Margarida Orfila Tudurí (1889-1970).

Margarida Orfila Tudurí (Maó, 1889 - Barcelona, 1970) va ser una compositora, pianista i professora de talent precoç i sòlida formació musical. De ben petita la seva família es va establir a Barcelona i ella va estudiar a l'Escola Municipal de Música de manera brillant, convertint-se en la primera dona en completar els estudis de Contrapunt i Fuga. L'accés de les noies a l'escola no era excepcional, però en grups diferenciats dels nois i tenint classe dies alterns de la setmana per no coincidir uns i altres. Amb només 17 anys Margarida va ser nomenada professora auxiliar de l'Escola en l'especialitat de Solfeig i Teoria. En aquest centre exerciria la docència fins a la seva jubilació l'any 1959, també com a professora interina de la càtedra d'Harmonia i Composició des de 1932. Durant la seva joventut desenvolupa una intensa activitat també com a compositora i pianista, rebent diversos premis. Malgrat els prejudicis existents sobre la capacitat de les dones per a la composició, Margarida es va atrevir amb obres molt ben escrites i alhora exigents tècnicament per al piano. La seva producció inclou obres per a piano sol, música de cambra, cançons i obres corals, entre d'altres. El seu matrimoni als 23 anys amb el també compositor Frederic Alfonso i Ferrer provoca un parèntesi compositiu de gairebé quinze anys en què Margarida es centra en el naixement i criança dels seus fills. A partir de 1928 comença la seva segona etapa compositiva –la premsa acull amb entusiasme les noves composicions i lloa la seva inspiració i qualitat tècnica–, però ja no torna a tocar com a pianista solista. No era habitual a l'època que una dona casada actués en públic. La Guerra Civil interromp novament la seva carrera, i després de quedar vídua l'any 1946 es va refugiar en les classes al conservatori, activitat que no va abandonar mai fins a la jubilació.

Isabel Fèlix Natural de Maó, desenvolupa una intensa activitat musical en tres àmbits: la interpretació –piano, fortepiano i clavicèmbal–, la recerca i la pedagogia. Des de 2006 és professora titular del Conservatori Superior de Música de les Illes Balears, residint entre Palma i Barcelona. Actualment treballa en la tesi doctoral sobre la compositora Margarida Orfila a la Universitat Autònoma de Barcelona. Fruit d'aquesta recerca és l'àlbum "Margarida Orfila, obra pianística" (Columna Música, 2020), aclamat per la crítica i distingit amb el Melómano de Oro (revista Melómano). www.isabelfelix.com

Concert

Isabel Fèlix, piano

Margarida Orfila

Petites Semblances Op. 24 ("Ofrena als meus fills")

I. Frederic.

II. Margarida.

III. Joan.

IV. Francisco.

V. Carme.

Gender Sounds és una iniciativa promoguda i coordinada pel
Departament d'Estudis Culturals i Musicals
de l'Escola Superior de Música de Catalunya

Comitè organitzador:
Núria Sempere, Marc Heibron, Sofía Martínez, Ilaria Sartori

Estudiants de suport:
Dídac Bocanegra, Xavi de la Fuente

**GENDER
SOUNDS**